

**Cyfarfod Cyngor Cymuned Aberffraw i'w gynnal yn Ystafell JOW, Neuadd Bentref
Aberffraw, 7yh, Dydd Mercher 19eg Chwefror 2025**

1	<p>Croeso ac Ymddiheuriadau</p> <p>Presennol:</p> <p>Clerc:</p> <p>Ymddiheuriadau :</p>	<p>Croesawodd y Cadeirydd pawb i'r cyfarfod</p> <p>Bryan Owen (Cadeirydd) Allan Rees, Barry Owen, Vaughan Pritchard, Oliver Fowlie, Ellie Smith, Rachel Louise Jones, Elwyn Evans</p> <p>Elen Jones</p> <p>Douglas Fowlie, Glenys Stallwood, Chris Topps, Cyng John Ifan Jones, Cyng Arfon Wyn.</p>
2	Datgan Diddordeb	Neb yn datgan diddordeb.
3	Cytuno ar confodion 15fed o Ionawr 2025.	Cytunodd y cyngor ar gofnodion dyddiedig 15 Ionawr 2025. Cynigiwyd gan VR ac eiliwyd gan BO.
4	Materion yn codi or cofnodion	
4.1	Murlun Ardal Chwarae - Ymweliad gan Menter a'r Arlunudd	<p>Croesawodd y Cadeirydd Angharad o Fenter Môn a Ffion, yr artist sy'n paentio'r murlun i Aberffraw.</p> <p>Trafodaeth ar y Murlun: Trafododd yr artist gynnwys y murlun, ei leoliad, a'i gwaith blaenorol mewn cymunedau eraill.</p> <p>Penderfyniad ar Leoliad: Penderfynodd y pwyllgor y dylid gosod y murlun ar fynedfa'r pentref yn hytrach nag yn y maes chwarae er mwyn iddo fod yn weladwy i bawb. Cytunwyd mai pen gabled 15 Stryd Llewelyn oedd y lleoliad gorau.</p> <p>Caniatâd: Bydd Angharad (Menter Môn) yn cysylltu â Chyngor Sir Ynys Môn i gael awdurdodiad i osod y bwrdd ar ben gabled y tŷ.</p> <p>Cynnwys y Murlun: Gofynnodd y cyngorwyr am gynnwys delweddau o'r bont, Eglwys y Môr, twyni, traeth, ffenestr yr eglwys, adar, natur, a Huw Glan y Môr.</p> <p>Camau Nesaf: Bydd yr artist yn creu 2-3 drafft o'r murlun ar sail y delweddau y cytunwyd arnynt. Bydd y cyngor yn pleidleisio drwy e-bost er mwyn sicrhau bod y prosiect yn mynd yn ei flaen yn brydlon i ddefnyddio'r cyllid grant gan Fenter Môn.</p>
4.2	Ffordd yn Arwain at Fferm Bwlan	Gan fod y cynghorydd perthnasol yn absennol, bydd yr eitem hon yn cael ei thrafod ymhellach yn y cyfarfod nesaf.

4.3	Pont – Cadw	Gan fod y cynghorydd perthnasol yn absennol, bydd yr eitem hon yn cael ei thrafod ymhellach yn y cyfarfod nesaf.
4.4	Glanhau Llwybr yr Amlogfa	Cadarnhaodd y Cynghorwyr Allan Rees a Barry Owen eu bod wedi glanhau llwybrau'r fynwent. Diolchodd y Cadeirydd iddynt a hefyd i Ian Paul o Langwyfan am fenthg y peiriant golchi pwysedd am ddim. Bydd y Clerc yn estyn diolch i Ian Paul.
4.5	Maes Chwarae	Darparodd y Cynghorydd ES ddiweddariad: Dangosodd yr archwiliad fod ardaloedd ychwanegol angen sylw. Mae'r cyngor yn ystyried gofyn i'r gymuned am farn ar flaenoriaethau. Bydd holiadur yn cael ei rannu i gasglu barn y trigolion er mwyn i'r Clerc brisio'r offer a gwneud cais am grantiau.
4.6	Neuadd Bentref	Mae'r Cadeirydd wedi ymweld â'r banc i drafod y cyfrif, ond bydd angen trefnu apwyntiad ym Mangor oherwydd salwch difrifol y Trysorydd Jane Davies. Mae'r Clerc a'r Cadeirydd wedi cysylltu i ofyn am ddogfennau ariannol angenrheidiol. Ni ellir cynnal y CCB nes bod y sefyllfa ariannol wedi'i diweddarau'n llawn.
4.7	Hwb Cymunedol	Mae'r Clerc wedi bod mewn cysylltiad â Medrwn Môn, ac mae Min y Môr wedi derbyn grant ar gyfer y fenter Mannau Cynnes eleni. Fodd bynnag, mae grant ar gael o hyd os yw Pwyllgor Neuadd y Pentref yn dymuno cynnal digwyddiad tebyg. Oherwydd y sefyllfa bresennol, lle nad oes gan y neuadd bentref bwyllgor gweithredol, ni fydd yn bosibl mynd ar drywydd unrhyw grantiau na gweithgareddau newydd ar hyn o bryd. Bydd angen i'r pwyllgor gysylltu â Bethan Jukes am gymorth unwaith y bydd pwyllgor newydd wedi'i sefydlu.
4.8	Costau Claddu	Mae'r Clerc wedi casglu gwybodaeth am gostau claddu gan gynghorau cymuned eraill at ddiben cymharu. Gan nad yw ein cyngor cymuned wedi cynyddu'r praesept eleni, argymhellodd y Clerc ein bod yn adolygu costau megis ffioedd claddu. Ar ôl cymharu, canfu'r cyngor mai ein cyfraddau ni yw'r isaf, ac roedd yn angenrheidiol eu hadolygu. Cytunodd y cyngor ar gost claddu wedi'i diweddarau a fydd yn dod i rym o 1af Ebrill.

4.9	Rheolau Sefydlog	<p>Mae'r cyngor wedi cytuno i atgoffa'r cyhoedd am Reolau Sefydlog Cyngor Cymuned Aberffraw NALC ynghylch siarad cyhoeddus yn ystod cyfarfodydd y cyngor. Mae'r rheolau hyn yn cynnwys y canllawiau canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Caiff aelodau'r cyhoedd gyflwyno sylwadau, ateb cwestiynau, a darparu tystiolaeth ar eitemau ar yr agenda ar ddiwedd y cyfarfod. • Mae cyfranogiad y cyhoedd yn gyfyngedig i 5 munud oni bai fod y cadeirydd yn cyfarwyddo fel arall. • Ni chaiff aelod o'r cyhoedd siarad am fwy na 5 munud. • Ni ddylai cwestiynau a godir yn ystod y cyfarfod fynnu ymateb ar unwaith nac arwain at drafodaeth. Gall y cadeirydd benderfynu a oes angen ymateb ysgrifenedig neu lafar. • Rhaid i'r sawl sy'n dymuno siarad godi eu llaw a sefyll oni bai fod ganddynt anabledd neu y byddai'n achosi anghysur iddynt. Gall y cadeirydd ganiatáu iddynt aros yn eistedd. • Rhaid i'r siaradwyr gyfeirio eu sylwadau at gadeirydd y cyfarfod. • Dim ond un person all siarad ar y tro. Os yw nifer o unigolion yn dymuno siarad, bydd y cadeirydd yn pennu'r drefn. • Os yw'r cyhoedd yn dymuno trafod rhywbeth nad yw ar yr agenda, rhaid anfon y cwestiwn trwy e-bost at y clerc 3 diwrnod ymlaen llaw.
5.0	Rhaglen Adolygu Etholiadol 2025	<p>Mynegodd y Clerc bryderon a dderbyniodd gan DF, nad yw'n bresennol yn y cyfarfod heno. Hoffai DF fynegi pryderon am y system bresennol o wardiau aml-aelod ar gyfer y cyngor sir, yn enwedig ei heffaith ar gynrychiolaeth leol yn ardal Aberffraw ac Ynys Môn.</p> <p>Mae maint daearyddol mawr y wardiau yn ei gwneud hi'n anodd i gynghorwyr wasanaethu cymunedau amrywiol yn effeithiol, gan arwain at gynrychiolaeth wanach a llai o atebolrwydd. Awgryma DF y byddai wardiau llai gyda dim ond un cynrychiolydd yn gwella cynrychiolaeth leol trwy ddarparu atebolrwydd cliriach, mwy o ymgysylltiad cymunedol, a chefnogaeth fwy ffocws.</p> <p>Bydd y Clerc yn ymateb i'r Rhaglen Adolygu Etholiadol gan ofyn am ailystyried strwythur y wardiau er mwyn rhoi blaenoriaeth i gynrychiolaeth fwy lleol.</p>
6.0	Gohebiaeth CSYM-Cynllunio	
6.1	Cais llawn ar gyfer disodli arwydd gwybodaeth cyhoeddus ar dir ger Eglwys Sant Beuno / St Beuno's Church, Aberffraw.	Dim gwrthwynebiad gan y Cyngor.

7.0	Gohebiaeth Eraill	
7.1	Problemau Parcio ym Mhro Branwen	Tynnodd Cllr DF sylw'r Clerc at y mater hwn trwy e-bost oherwydd ei absenoldeb o'r cyfarfod. Pwysleisiodd y Clerc broblemau parcio sylweddol ym Mhro Branwen, Aberffraw, gan gynnwys ceir a faniau yn parcio ar y glaswellt ac oddi ar y ffyrdd, yn ogystal â digon o lefydd parcio i'r preswylwyr. Trafodwyd posibilïadau ar gyfer datrysiadau, a bydd y Clerc yn cysylltu â'r adran ffyrdd i geisio cyngor brys ar y camau nesaf.
7.2	'Ei'n Hanes ni'	<p>Mae'r Clerc wedi bod yn cydweithio â Menter Môn i sicrhau cyllid ar gyfer prosiect Ei'n Hanes Ni yn Aberffraw. Mae'r fenter yn anelu at greu fideo byr sy'n annog plant i archwilio sut mae'r ardal wedi newid dros amser, gan ganolbwyntio ar ei hadeiladau, llwybrau, pobl, a'r iaith.</p> <p>Bydd y prosiect yn cynnwys plant a phreswylwyr yn ymweld â lleoliadau gwahanol yn y pentref, yn trafod ei hanes, ac yn darganfod gwybodaeth a gollwyd. Bydd hyn yn cael ei ddogfennu a'i gyfuno mewn ffilm, a fydd yn cael ei dangos i'r gymuned leol ar ddiwedd y prosiect. Mae plant a oedd yn siarad Cymraeg a chynllunwyr oedolion yn cael eu hannog i gymryd rhan.</p> <p>Cytunodd y Cyngor i'r Clerc fynd ymlaen gyda'r prosiect. Rhannwyd syniadau, a chafodd rhai enwau eu cynnig i gymryd rhan yn y fideo. Bydd Elen yn cwrdd eto â Menter Môn i drafod y camau nesaf ac yn cadw'r Cyngor yn ymwybodol o unrhyw ddatblygiadau. Pan siaradodd y Clerc gyda Menter Môn yn y lle cyntaf, roeddent yn ystyried mis Medi fel y pryd i ddechrau ffilmio.</p>
8.0	Materion Ariannol	
8.1	Llwfans y Cynghorydd	Cytunwyd gan bob Cllr oedd yn bresennol nad oedd unrhyw gynghorwyr yn hawlio'r llwfans, ar yr amod bod pob un yn cytuno. Bydd y Clerc yn cysylltu â'r cynghorwyr a oedd ar goll. Arweiniodd y Clerc pob cynghorydd i lofnodi'r ffurflen i gadarnhau eu penderfyniad.
8.2	Adroddiadau Blynyddol	Mae'r Clerc eisoes wedi derbyn cadarnhad gan y RFO bod y ffurflenni Adroddiad Blynyddol wedi'u llwytho i fyny ar y wefan ers 2020, ac mae hi'n gweithio i gwblhau'r adroddiadau ar gyfer 2023-24.
8.3	Cyllideb 2025/26	Rhannodd y Clerc gyllideb drafft gyda'r cyngor cymuned. Bydd y cyngor yn trafod ar y gyllideb yn y cyfarfod nesaf, unwaith y bydd y Clerc wedi derbyn y dogfennau angenrheidiol gan y RFO, sydd ar hyn o bryd yn waell. Mae'r Cadeirydd a'r Clerc wedi cysylltu â'r RFO i ofyn am yr holl ddogfennau angenrheidiol er mwyn helpu i leihau'r baich gwaith, gan ei bod hi'n sal. Fodd bynnag, nid yw'r dogfennau wedi'u derbyn eto.
9.0	Diweddariad gan y Cynghorwyr Sir	Nid oedd unrhyw un o'r cynghorwyr sir yn bresennol oherwydd ymrwymïadau eraill. Felly, nid oedd diweddariad yn bosibl.
10.0	Materion ar gyfer y cyfarfod nesaf	Nododd y cyngor fod arwydd Stryd yr Efail ar hyn o bryd yn unig yn Saesneg, wedi'i

		<p>restri fel Chapel Street, ac nid yw'r arwydd Stryd yr Efail yno bellach. Bydd y Clerc yn cysylltu â'r adran ffyrdd i ymchwilio i leoliad arwydd Stryd yr Efail. Tynnwyd sylw at y cyngor o'r pwysigrwydd o sicrhau bod y arwyddion yn aros yn ddwyieithog. Bydd y Clerc yn hysbysu'r adran ffyrdd a gofyn iddynt gynnwys hyn yn eu gwaith cynlluniedig ar gyfer Aberffraw yn y misoedd i ddod.</p> <p>Tynnwyd sylw hefyd at y ffaith bod y llwybr cerdded cyhoeddus sy'n mynd heibio i Bragdy yn beryglus. Bydd y Clerc yn cysylltu â'r Cyngor i drefnu ymweliad.</p> <p>Soniodd RLJ ei bod wedi derbyn pryder, gofynnodd aelod o'r cyhoedd iddi ei rannu ar ei ran, ynglŷn â rhywun arall yn curo ar ddrws y RFO tra ei bod yn ddifrifol wael, dywedodd ei fod yn hollol annerbyniol. Esboniodd y Cadeirydd y dylid mynd i'r afael â'r mater hwn yn uniongyrchol rhwng y ddau aelod o'r cyhoedd, gan nad yw'r Clerc na'r Cadeirydd wedi derbyn unrhyw gwyn neu ohebiaeth ffurfiol gan y RFO.</p>
11.0	Dyddiad Cyfarfod Nesaf 19/03/25	